

Leeswijzer

Een wintervertelling uit Buenos Aires

Oxfam Novib

ambassadeurs van het zelfdoen.

Sylvia Iparraguirre

Een wintervertelling uit Buenos Aires

OORSPRONKELIJK

JAAR VAN UITGAVE 2007

TAAL Spaans

OORSPRONKELIJKE

TITEL El muchacho de los senos de goma

VERTALING Trijine Vermunt en De Geus BV

GENRE Psychologische, filosofische, coming-of-ageroman¹

TITEL Een wintervertelling uit Buenos Aires

ISBN 978 90 445 1377 6

UITGEVER De Geus i.s.m. Oxfam Novib

JAAR VAN UITGAVE 2012

AUTEUR LEESWIJZER Marlene Lunter

Sylvia Iparraguirre (1947) is een Argentijnse schrijfster en mensenrechtenactiviste. Ze doceert moderne letterkunde aan de universiteit van Buenos Aires en is literair criticus. In 1976 trouwde ze met auteur en toneelschrijver Abelardo Castillo. Ze debuteerde met korte verhalen. Voor haar tweede roman 'La Tierra del Fuego' (1998) ontving ze verschillende literaire prijzen. In 2001 verscheen haar roman 'Vuurland' bij uitgeverij De Geus en Novib.

Het verhaal

Filosofie- en geschiedenisleraar Martín Mentasti meldt zich ziek op school. Hij is verward teruggekeerd in Buenos Aires van een reis naar Bolivia. Daar wilde hij zijn oude studievriend Manuel opzoeken. Met hem filosofeerde hij over de Revolutie. Ondanks dat hij Manuel van zijn komst op de hoogte heeft gesteld, trof hij hem niet thuis. Een paar maanden geleden heeft Mentasti zijn briljante leerling Cris een cursus beloofd over taalfilosoof Wittgenstein, waaraan verder voornamelijk universitaire studenten deelnemen. Op de dag dat Mentasti thuiskomt, loopt Cris weg van huis. Hij vindt onderdak bij Marcia Vidot, een vrouw die treurt om de dood van haar man Andrés.

Zij bewoont een sjeek huis. Cris mag in het tuinhuis trekken en hoeft geen huur te betalen. Hij probeert de kost te verdienen als straathandelaar. Regelmatig heeft hij contact met Mentasti en hij merkt dat zijn leraar ergens mee zit.

Structuur, tijd en plaats

'Een wintervertelling uit Buenos Aires' bestaat uit drie delen die de volgende titels dragen: 'Randen', 'Centrum' en 'Vlucht'. Ze tellen resp. 94, 141 en 65 pagina's en 9, 15 en 10 hoofdstukken. De hoofdstukken zijn genummerd. De lengte van de hoofdstukken in het tweede deel lopen ver uiteen: er zijn twee hoofdstukken met twee bladzijdes, maar ook twee met negentien. De hoofdstukken uit het derde deel zijn gemiddeld beduidend korter dan die in de eerste twee delen.

Dat illustreert dat in het laatste deel de tijd sneller verloopt. In de roman worden regelmatig data en tijdstippen genoemd. De vertelde tijd² beslaat ongeveer acht weken. Het verhaal begint op de late avond van 30 juli 1995. Het is dan winter in Buenos Aires.

'Randen', het eerste deel, speelt zich af op 30 en 31 juli en 1 augustus. 'Centrum' gaat verder waar 'Randen' ophield. Hier geen exacte data, maar wel 'zaterdagavond' en 'zondag'. Volgens de kalender moet dat 2 en 3 augustus zijn. Tussen 'Centrum' en 'Vlucht' maakt 'Een wintervertelling...' een tijdsprong. In hoofdstuk 2 is het begin september. Van hoofdstuk 4 naar 5 volgt er weer een sprong. In hoofdstuk 5, 6 en 7 is het 21 september, in hoofdstuk 8 en 9 22 september. De roman is chronologisch verteld met duidelijke afgebakende flashbacks: twee lessen van Mentasti (deel één, hoofdstuk 4 en deel twee, hoofdstuk 6) en de eerste bijeenkomst van de filosofie cursus (deel twee, hoofdstuk 9). In deel twee, hoofdstuk 10 reist Mentasti door Bolivia. In deel twee, hoofdstuk 14 staan een aantal 'goede herinneringen' van achtereenvolgens Cris, Mentasti en Marcia cursief. Veel gebeurtenissen spelen zich af in de avond en de nacht. De locatie is Buenos Aires, de metropool en hoofdstad van Argentinië: in het huis in de armoedige wijk waar Cris woont met zijn moeder en stiefvader, op de middelbare school, in de flat van Mentasti, in het luxueuze huis en het tuinhuis van Marcia Vidot, in het Parque Centario, in het centrum en in de sloppenwijken op straat. 'Een wintervertelling...' speelt zich voor en klein deel in Bolivia af.

¹ Roman waarin iemand volwassen wordt.

² De tijd die in het verhaal verstrijkt.

Perspectief

Het vertelperspectief is meervoudig. Er zijn vier personale vertellers³: Cris, Mentasti, Marcia en Tomás. Het perspectief ligt het vaakst bij Cris en maar één keer bij Tomás.

Daarnaast treedt er ook een auctoriale verteller⁴ op. Deze is goed te herkennen in bijvoorbeeld het volgende fragment waarin de verteller als het ware van bovenaf naar de situatie kijkt: 'Een paar auto's kruipen de snelweg op, [...] mevrouw Vidot slaapt, [...] in de kamer ernaast, [...] slaapt Tomás; [...] en de sterren zijn zelfs in het maanlicht duidelijk te zien' (p.307). Soms springt deze verteller ook binnen één scène tussen verschillende personages op en neer.

Schrijfstijl

Iparraguirres stijl is beeldend, zie bijvoorbeeld de beschrijving van de stationshal (p.28), die van de wijk waar de groothandelaren huizen (p.249) en de tocht die Mentasti door de stad maakt (vanaf p.270). Verder wordt de stijl gekenmerkt door:

- een volle bladspiegel met relatief weinig nieuwe alinea's;
- samengestelde zinnen;
- haakjes: '(pas op voor hoogteziekte...)' (p.35);
- repetitio⁵: 'rómmel, dat zei ze [...] béú dat zei ze' (p.24);
- enumeratie⁶: 'de gele droge weg, zijn dubbelgevouwen benen, de pijn in zijn rug, de bedompte stank van mensen en kruiden' (p.34);
- vergelijkingen⁷: 'Als een vlijtige, haastige kever kroop de bus langs de voet van de heuvels' (p.35);
- plotselinge omschakelingen van tegenwoordige tijd naar verleden tijd en omgekeerd, bijvoorbeeld op p.249/250: de handelswijk waar Cris door loopt wordt in de tegenwoordige tijd beschreven. De ontmoeting tussen hem en de Armeniër staat in de verleden tijd;
- veel verwijzingen naar moderne Zuid-Amerikaanse liedteksten.

Thematiek

Cris, Mentasti en Marcia beleven alle drie een crisis. Ze maken een queeste⁸ door het leven, op zoek naar zichzelf. Elk van hen bevindt zich op een ander moment van de queeste: Cris staat aan het begin, Mentasti zit er middenin en Marcia is eruit aan het krabbelen.

Elke zoektocht heeft een andere oorzaak. Voor Cris heeft het te maken met volwassen worden (coming-of-age), met het zoeken naar zijn eigen weg door het leven. Hij realiseert zich dat de weg die zijn moeder voor hem in gedachte heeft, niet zijn weg is. Hij moet zijn eigen beslissingen nemen. Tijdens zijn zoektocht vindt hij nieuwe inzichten dankzij Mentasti, Marcia, Tomás, Elisio Román en de filosofieën van Descartes.

Mentasti raakt in een crisis door de reis naar Bolivia. Voor hij op weg ging, dacht hij op de juiste weg te zijn met zijn hoogdravende filosofieën. Tijdens en erna realiseert hij zich dat het hem aan gezond verstand ontbreekt en dat hij het contact met de wereld om hem heen kwijt is. Marcia is aan het einde van haar crisis waarin ze terecht kwam door de dood van haar man Andrés. Ze heeft het er moeilijk mee gehad dat hij voor een zeemansgraf koos. Zij vindt steun bij Tomás.

Motieven en symbolen

Relaties in verschillende vormen spelen een belangrijke rol. Als eerste is daar de vriendschapsrelatie tussen Mentasti en Manuel. Die is zo belangrijk voor Mentasti dat hij moet toegeven dat het schaarse contact zijn leven beïnvloed. Door de reis naar Manuel ontdekt hij dat hij het contact met de wereld is verloren.

De vriendschap met Tomás is voor Marcia de reddingslijn naar het leven.

Er zijn ook diverse liefdesrelaties: die van Cris en Melisa staat voor de ontluikende liefde, die tussen Mentasti en Claudia vindt een einde en die tussen Marcia en Andrés is verleden tijd.

Cris krijgt van verschillende mensen levenslessen (zie 'Thematiek'). Dit zijn leermeester-leerlingrelaties. De relatie tussen Mentasti en Manuel is ook zo te beschouwen.

Filosofie, taal en denken spelen een grote rol in Mentasti's en Cris' leven. Mentasti leert Cris over Descartes: hoe die onderzocht hoe een mens denkt. Voor Mentasti zelf is de taal filosofie van Wittgenstein allesbepalend: de geest als veilige haven. Maar die filosofie wankelt door zijn reis. De Bolivianen leefden niet met de taal van de logica, maar met

³De hij- of zijverteller. De lezer beleeft de gebeurtenissen door de ogen van deze verteller.

⁴Een alwetende verteller die boven het verhaal staat. Hij kan alles overzien, in ieders hoofd kijken, vooruitwijzingen doen en de lezer rechtstreeks aanspreken.

⁵Herhaling van woorden.

⁶Opsomming.

⁷Het vervangen of vergelijken van woorden op grond van overeenkomst.

⁸Een moeizame zoektocht, letterlijk of figuurlijk, vaak naar wijsheid. De term stamt uit de Middeleeuwse ridderepiek.

gewone taal. Communiceren met hen was niet mogelijk, want woorden als ‘wachten’ hebben voor de Bolivianen een andere betekenis. Vragen die Mentasti zichzelf stelt zijn: Had het wel zin om te denken? Moest je met je hart denken?

De tijd had in Bolivia geen betekenis. Cris ervaart in het museum het verleden en de toekomst waar hij geen deel van uitmaakt.

De personages leven met het verleden: Cris denkt aan zijn overleden vader en zijn grootvader die hij niet meer ziet. Mentasti leeft met de oude vriendschapsrelatie met Manuel, Marcia leeft met de dood van Andrés.

‘Een wintervertelling...’ gaat over de grote stad en het moderne leven dat razendsnel verandert. Mentasti vertelt zijn leerlingen dat de wereld te snel gaat om te interpreteren, dat de vraag is hoe te handelen in deze tijden van onzekerheid, maar de meeste leerlingen zijn niet geïnteresseerd in kennis, nalatenschappen en moraal. Mentasti zet de stad tegenover het dorp.

De roman laat de zelfkant van het leven zien met de zwervers die Mentasti ontmoet, met de straathandel, met het geweld: de overval op Mentasti, de vechtpartij van Cris, de buurjongen die inbreekt en de poes ophangt.

De dood speelt ook een rol – Andrés en Cris’ vader – net zoals het reismotief: Mentasti’s reis, de korte reis die Cris wil maken, Tomás wil Marcia meenemen op reis.

Personages

Cris – volledige naam: Cristóbal – is zeventien jaar en veel intelligenter dan zijn klasgenoten en vrienden. Hij doet zijn leraar versteld staan van zijn filosofische uitspraken. Hij leeft met de wijze lessen van René Descartes in zijn hoofd: splits grote problemen op en pak de kleine problemen één voor één aan.

Thuis voelt hij zich niet gelukkig. Zijn moeder heeft na zijn vaders dood het verleden afgesloten. Ze heeft gebroken met haar ouders en is hertrouwd met Poteki, een Poolse handelaar in auto-onderdelen. Cris is niet geïnteresseerd in de zaak, hij wil verder studeren en wordt daarin gesteund door Mentasti.

Melisa is de vriendin van Cris. Zij legt tarotkaarten en heeft een fantastische zangstem.

De Armeniër is degene die Cris voorziet van de artikelen voor de straathandel.

Cris ontmoet tijdens zijn zoektocht Marcia Vidot, haar vriend Tomás en de oude Elisio Román.

Elisio Román keurt de prullaria af die Cris wil gaan verkopen.

Hij raadt hem aan een handel in levensmiddelen te beginnen. Hij neemt hem mee naar het natuurmuseum en laat Cris daar verleden en toekomst, en de nietigheid van de mens ervaren. Als Cris denkt dat Román dood is, is hij danig van streek. Marcia Vidot is vertaalster van folders. Tomás is dierenarts.

Mentasti (39) is een gedreven filosoof. Hij probeert zijn leerlingen te interesseren in zijn lessen, maar als ze dat niet zijn, vindt hij dat ook niet erg.

Hij is bevriend met Manuel, die hij al uit zijn studententijd kent en met wie hij in die tijd over de Revolutie filosofeerde. Acht jaar geleden is Manuel naar Bolivia vertrokken. De vrienden corresponderen, maar in de loop der jaren zijn Manuels brieven vager en schaarser geworden.

Mentasti is geschokt als hij Manuel niet treft in Bolivia. Hij is ook geschokt door het armoedige leven dat Manuel schijnt te leiden. Alle waarden die Mentasti belangrijk vindt, komen op losse schroeven te staan en danig in de war keert hij terug van zijn reis.

Claudia is zijn vriendin die hem uiteindelijk de bons geeft.

Titelverklaring

De titel ‘Een wintervertelling uit Buenos Aires’ roept reminiscenties op aan sprookjes met een wijze les en een goede afloop. Maar de roman is allesbehalve een sprookjesachtig verhaal en of de afloop goed of slecht is, is aan de lezer ter beoordeling. Daarmee heeft de titel een ironische bijklank. Letterlijk dekt de titel de inhoud: het verhaal speelt zich af in de winter in Buenos Aires.

Motto's

Er gaan twee motto's aan de roman vooraf:

- ‘Ieder raam in de diepe nacht is een verhaal dat nog niet is geschreven.’ Roberto Arlt.
- ‘Er is een doel, maar geen weg erheen; wat wij de weg noemen, is aarzelen.’ Franz Kafka.

Roberto Arlt (1900-1942) was een Argentijns schrijver. Hij was autodidact en schreef over de zelfkant van het leven. Hij werd veel gelezen, maar pas na zijn dood kreeg hij literaire erkenning.

Franz Kafka (1883-1924) was een Tsjechische schrijver. Hij schreef in het Duits. Hij wordt als één van de belangrijkste auteurs van de 20e eeuw gezien. Zijn werk wordt gekenmerkt door een nachtmerrieachtige, onheilspellende sfeer waarin de bureaucratie en de onpersoonlijke maatschappij steeds meer greep krijgen op het individu.

Discussiepunten

- Wiens verhaallijn – het verhaal van Cris, Mentasti of van Marcia – vond u het prettigst leesbaar en waarom?
- Wie is voor u het hoofdpersonage en waarom vindt u dat?
- Welke veranderingen maken Cris, Mentasti en Marcia door?
- Welke symbolische rol spelen de flyers die Cris in zijn zak heeft?
- Welke symbolische rol heeft het verhaal van de drie grijsaards van Tolstoj?
- Welke rol speelt Descartes voor Cris?
- Wat leert Cris van Don Román?
- Welke grootstedelijke elementen komt u tegen?
- Welke verschillen ziet Mentasti tussen dorp en platteland (derde deel, hoofdstuk 4). Kunt u bij elk verschil voorbeelden uit de werkelijkheid geven?
- Hoe denkt u dat de verhoudingen tussen Marcia, Andrés en Tomás lagen?
- Wat leert Mentasti van zijn reis naar Bolivia?
- Vindt u dat Manuel de juiste keuze heeft gemaakt door voor een ander leven in Bolivia te kiezen? Waarom wel/niet?
- Waarom neemt Mentasti de flyer mee met de spreuk: 'Vergeet niet wat taal is, leer de spreker kennen'?
- Mentasti denkt op het laatst dat Manuel hem met opzet de reis voor niets heeft laten maken. Als dat zo is, waarom zou Manuel dat dan hebben gedaan?
- Mentasti zegt dat wat we lezen een landkaart vormt, 'een landschap dat van nature anders was dan het dagelijkse leven' (p.117). Zou u deze uitspraak kunnen uitleggen?
- Kunt u de titels van de verschillende delen uitleggen?
- Kunt u de motto's verklaren?
- Vindt u het einde hoopvol? Zo ja, op welke manier?
- Hoe denkt u dat het verder gaat met de drie personages?
- Vindt u 'Een wintervertelling uit Buenos Aires' meer een psychologische, meer een filosofische of meer een coming-of-ageroman en waarom?